

УДК 340.143, 159.9

А- 43

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою ВНПЗ «Дніпровського гуманітарного університету» від 19.02.2026 (протокол № 6).

А-43 Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 24 грудня 2025 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2025. 300 с.

Збірник конференції містить матеріали VS Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми юриспруденції та психології» (24.12.2025), у роботі якої взяли участь здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти закладів вищої освіти України.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови*); **Андрій МІРОШНИК** (*секретар*); канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**, докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**, докт. юрид. наук, доц. **Сергій ПЕНЬКОВ**, канд. псих. наук, доц. **Людмила ПРИСНЯКОВА**, докт. псих. наук, доц. **Олександр САМОЙЛОВ**

© ВНПЗ ДГУ, 2025

© Автори, 2025

Багач Р.В. ЕМОЦІЙНА РЕГУЛЯЦІЯ ТА СТРЕСОСТІЙКІСТЬ УЧНІВ АВТОШКІЛ.....	179
Агапєєва Д.В. ОСОБЛИВОСТІ БАТЬКІВСЬКО-ДИТЯЧИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	183
Беляєва Ю.С. ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ШКОЛІ: МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ, БАТЬКІВ ТА УЧНІВ.....	187
Борзова Л.В. ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПОДОЛАННЯ ВНУТРІШНІХ БАР'ЄРІВ У СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	190
Вербицька Є.Д. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТРИВОЖНОСТІ ТА КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ У ПЕРЕЖИВАННІ ЖИТТЄВИХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....	192
Веселовська О.А. ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	195
Гетьман Д.В. ПРОФЕСІЙНІ РИЗИКИ ПСИХОЛОГІВ: ПСИХОЛОГІЧНЕ ВИГОРАННЯ ТА ЕМОЦІЙНЕ ВИСНАЖЕННЯ.....	198
Долотій Н.І. ПСИХОЛОГІЧНА РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ БАТЬКІВ ЯК ФАКТОР МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКІВ.....	201
Доровських Н.О. ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ.....	206
Зотова А.С. ПСИХОЛОГО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ МЕДІАЦІЇ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ У МІЖКУЛЬТУРНИХ КОМАНДАХ.....	208
Зотова А.С. УНІВЕРСАЛЬНИЙ КОРПОРАТИВНИЙ КОДЕКС ВЗАЄМОДІЇ ЯК ПСИХОЛОГО-ПРАВОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОПЕРЕДЖЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНИХ КОНФЛІКТІВ.....	211

12. Шайхлісламов З. Р, Горбенко В. Ю. Теоретичні підходи визначення копінг - стратегії поведінки особистості. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2023. Том 34 (73), № 1. С. 64–69.

Агапєєва Дар'я Володимирівна

здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Варакута Марина Леонідівна

старший викладач кафедри психології
Дніпровського гуманітарного університету

ОСОБЛИВОСТІ БАТЬКІВСЬКО-ДИТЯЧИХ ВІДНОСИН В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасне українське суспільство функціонує в умовах тривалої соціальної та емоційної нестабільності, зумовленої воєнними подіями, вимушеними міграціями, розлуками членів сімей та загальним зростанням рівня стресу [1]. Такі обставини безпосередньо впливають на сім'ю як базове середовище розвитку дитини. Психоемоційне навантаження на батьків істотно зростає, тоді як доступ до ресурсів підтримки часто є обмеженим [2].

У цій ситуації потреба дитини у відчутті психологічної безпеки стає особливо гострою. Безпека перестає бути лише фоновою умовою розвитку й перетворюється на ключовий чинник емоційної стабільності. Саме сім'я формує перший досвід довіри до світу, прийняття та захищеності, який надалі впливає на спосіб сприймання реальності та себе в ній [3].

У центрі формування психологічної безпеки перебувають батьківсько-дитячі стосунки. Дослідники підкреслюють, що саме якість емоційної взаємодії між дорослим і дитиною визначає формування базової довіри, здатність до емоційної регуляції та подальші моделі міжособистісних взаємин [4].

Ще в межах психоаналітичного підходу було показано, що ранні взаємини з батьками глибоко впливають на внутрішній світ дитини. З. Фройд наголошував, що дитина активно переживає стосунки з батьками, а ці переживання інтегруються у структуру особистості й визначають подальші способи реагування на напруження та конфлікти [3].

Подальший розвиток цих ідей отримав у теорії прив'язаності Дж. Боулбі. Автор довів, що для дитини принципово важливою є не окрема поведінка дорослого, а стабільність, чутливість і передбачуваність взаємодії. Саме досвід

надійної прив'язаності створює внутрішнє відчуття опори, яке дозволяє дитині досліджувати світ без постійного страху втрати підтримки [4].

У сучасних психологічних підходах сім'я розглядається як цілісна система, у межах якої всі елементи перебувають у взаємозв'язку [5; 6]. Зміни в емоційному стані одного з членів сім'ї неминуче відображаються на інших. Напруженість між дорослими, хронічна втома або тривале переживання стресу створюють емоційний фон, який дитина зчитує навіть без вербалізації.

Гуманістичні підходи, зокрема концепція К. Роджерса, акцентують увагу на значенні безумовного прийняття, емпатії та автентичності дорослого [7]. За таких умов дитина отримує можливість вільно проявляти свої почуття, не побоюючись знецінення чи відкидання, що є важливою умовою формування психологічної безпеки.

Українські дослідники також підкреслюють значення повсякденних, на перший погляд незначних, взаємодій у сім'ї. Саме повторювані епізоди — інтонації, реакції на втому, спосіб підтримки в буденних ситуаціях — формують загальний емоційний клімат родини [8; 9].

У психологічній літературі повною вважається сім'я, у якій дитина проживає з обома батьками, тоді як неповною — сім'я з постійною відсутністю одного з них [10]. Водночас сучасні дослідження наголошують, що формальна структура сім'ї сама по собі не визначає якості батьківсько-дитячих стосунків [11].

У повних сім'ях існує потенціал для розподілу відповідальності та взаємної підтримки між дорослими [12]. За сприятливих умов це створює більш стабільний емоційний простір для дитини. Однак у випадках хронічних конфліктів між батьками цей ресурс може втрачатися, а відчуття безпеки дитини — порушуватися [13; 14].

У неповних сім'ях основне навантаження часто покладається на матір, що підвищує ризик емоційного та фізичного виснаження [15]. Водночас у багатьох таких сім'ях спостерігається висока емоційна близькість і згуртованість, які можуть компенсувати структурні обмеження та слугувати ресурсом психологічної стійкості.

Воєнні події суттєво змінюють умови функціонування як повних, так і неповних сімей. Мобілізація, вимушені переїзди, розлука членів родини часто призводять до тимчасової або тривалої втрати звичних ролей і підтримки [16].

Війна виступає хронічним стресором, що виснажує психоемоційні ресурси батьків. Дослідження показують, що тривале перебування дорослих у стані тривоги знижує їх здатність до емоційної чутливості та послідовності у взаємодії з дитиною, що безпосередньо відбивається на її психологічному стані.

Водночас збереження емоційної доступності хоча б одного дорослого значно підвищує адаптаційні можливості дитини навіть за складних зовнішніх умов.

В українських реаліях саме мати найчастіше виступає ключовою фігурою, через яку дитина інтерпретує події навколишнього світу. У неповних сім'ях це навантаження особливо зростає. Дослідники описують ризик інверсії ролей, коли дитина починає брати на себе відповідальність за емоційний стан матері [17; 18].

Хоча така динаміка може тимчасово знижувати напруження в сім'ї, у довгостроковій перспективі вона порушує межі та ускладнює формування відчуття психологічної безпеки дитини.

Таким чином, повні й неповні сім'ї в сучасних умовах стикаються з подібними викликами, однак мають різні ресурси й способи адаптації. Тип сім'ї доцільно розглядати не як оцінний критерій, а як контекстний фактор, що задає рамку для материнсько-дитячих взаємин.

Вирішальним для формування психологічної безпеки дитини є не формальний склад сім'ї, а якість емоційної взаємодії, рівень прийняття, близькості та організованості сімейних стосунків. Саме ці параметри й потребують подальшого емпіричного аналізу, що й зумовлює логіку наступного етапу дослідження.

Для подальшого аналізу важливим є не сам факт повноти чи неповноти сім'ї, а якість емоційної взаємодії, рівень прийняття, близькості та організованості стосунків. Саме ці параметри визначають, наскільки сімейне середовище може виконувати функцію психологічної безпеки для дитини. Це й зумовлює необхідність емпіричного дослідження особливостей материнсько-дитячих взаємин у повних і неповних сім'ях у сучасних умовах.

Список використаних джерел та літератури:

1. Богуславська, С. Ю., Довгань, А. О. (2023). Психологічні особливості функціонування сімей військовослужбовців та їхня адаптація до сучасних умов. *Психологія і суспільство*, (2), 52–61.
2. Лукашенко, З. В., Яцишин, А. М. (2024). Батьківський стрес та його вплив на емоційне вигорання в умовах тривалої невизначеності. *Український психологічний журнал*, (1), 78–89.
3. Фрейд, З. (2020). Вступ до психоаналізу (Лекції 1–15). Харків : Клуб Сімейного Дозвілля. (448 с.).
4. Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. New York: Basic Books. (240 p.).
5. Minuchin, S. (1974). *Families and Family Therapy*. Cambridge, MA: Harvard University Press. (236 p.).
6. Ейдемільер, Е. Г., Юстицкіс, В. В. (2008). *Психологія і психотерапія сім'ї*. Санкт-Петербург : Пітер. (672 с.).
7. Rogers, C. R. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin. (420 p.).

8. Карамушка, Л. М., Терещенко, К. В. (2023). Психологічні чинники забезпечення безпеки дитини в освітньому середовищі. Психологічні науки: проблеми і здобутки, (1), 24–30.
9. Кочубей, Т. Д. (2021). Дослідження емоційного клімату сім'ї у контексті формування особистості дитини. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота, (2), 160–164.
10. Савчук, Б. П. (2018). Соціологія сім'ї: Навчальний посібник. Київ : Кондор. (324 с.).
11. Рахімова, О. С. (2020). Якість батьківсько-дитячих стосунків у різних типах сімей. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Психологія, (66), 115–123.
12. Титаренко, Т. М. (2019). Психологічне здоров'я особистості: механізми саморегуляції. Київ : ТОВ «Інформаційні системи». (368 с.).
13. Шевченко, Н. Ф. (2022). Вплив подружніх конфліктів на емоційний стан дитини. Проблеми сучасної психології, (1), 98–105.
14. Гридковець, М. В. (2023). Роль сімейної медіації у збереженні психологічної безпеки дітей. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія, (2), 45–51.
15. Орбан-Лембрик, Л. Е. (2017). Соціальна робота з сім'ями: Навчальний посібник. Київ : Академвидав. (248 с.).
16. Коваленко, М. А. (2024). Адаптація сімей військовослужбовців до зміни соціальних ролей. Психологія і соціум, (2), 34–45.
17. Хомич, А. В. (2021). Інверсія ролей у неповних сім'ях як фактор ризику порушення психологічних меж. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки, (1), 114–120.
18. Скрипченко, О. В. (2019). Психологічні наслідки порушення сімейних меж. Теоретичні і прикладні проблеми психології, (1), 90–97.